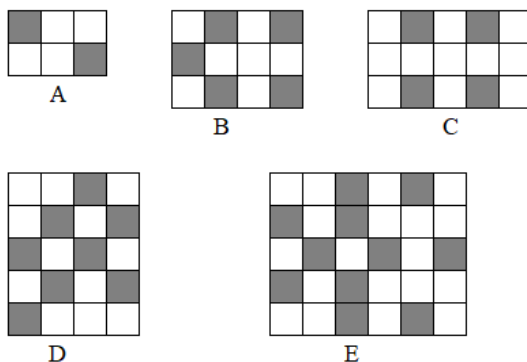

Bài 20:

Lưới nào sẫm nhất?

a) Đối với mỗi lưới ô vuông ở hình trên, hãy lập một phân số có tử là số ô sẫm, mẫu là tổng số ô sẫm và trắng.

b) Sắp xếp các phân số này theo thứ tự tăng dần và cho biết lưới nào sẫm nhất (có tỉ số ô sẫm so với tổng số ô là lớn nhất).

Lời giải

a) $A. \frac{2}{6};$ $B. \frac{5}{12};$ $C. \frac{4}{15};$ $D. \frac{8}{20};$ $E. \frac{11}{30}$

b)

Ta có: $\frac{2}{6} = \frac{20}{60};$ $\frac{5}{12} = \frac{25}{60};$ $\frac{4}{15} = \frac{16}{60};$

$$\frac{8}{20} = \frac{24}{60}; \quad \frac{11}{30} = \frac{22}{60}$$

Mà $\frac{16}{60} < \frac{20}{60} < \frac{22}{60} < \frac{24}{60} < \frac{25}{60}$

Nên $\frac{4}{15} < \frac{2}{6} < \frac{11}{30} < \frac{8}{20} < \frac{5}{12}$.

Vậy lưới B sẫm nhất.

Bài 21:

Nhiệt độ của Matxcơva các tháng trong năm 2020 được thống kê như sau:

Lời giải

Tháng	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12
Nhiệt độ(độ)												

C)	- 3,75	- 7,6	- 1,2	0	7,5	8,63	19,2	17,5	11,3	14,5	15	12,5
----	--------	-------	-------	---	-----	------	------	------	------	------	----	------

Hãy sắp xếp nhiệt độ của các tháng theo thứ tự từ lớn đến bé.

Lời giải: Nhiệt độ của Matxcova các tháng trong năm 2020 được sắp xếp theo thứ tự từ lớn đến bé là: 19,2; 17,5; 15; 14,5; 12,5; 11,3; 8,63; 7,5; 0; - 1,2; - 3,75; - 7,6.

Bài 22:

Hãy viết bốn số hữu tỉ xen giữa $\frac{-1}{2}$ và $\frac{-1}{3}$

Lời giải

Ta có: $\frac{-1}{2} = \frac{-15}{30}$ và $\frac{-1}{3} = \frac{-10}{30}$

Bốn số hữu tỉ xen giữa $\frac{-1}{2}$ và $\frac{-1}{3}$ là $\frac{-14}{30}, \frac{-13}{30}, \frac{-12}{30}, \frac{-11}{30}$.

Bài 23:

Viết 3 số hữu tỉ có mẫu khác nhau lớn hơn $\frac{-1}{3}$ nhưng nhỏ hơn $\frac{4}{5}$?

Lời giải

Ta có: $\frac{-1}{3} < \frac{4}{5}$ p $\frac{-5}{15} < \frac{12}{15}$ p $\frac{-5}{15} < \frac{-3}{15} < \frac{1}{15} < \frac{10}{15} < \frac{12}{15}$

p $\frac{-5}{15} < \frac{-1}{5} < \frac{1}{15} < \frac{2}{3} < \frac{12}{15}$

p $\frac{-1}{3} < \frac{-1}{5} < \frac{1}{15} < \frac{2}{3} < \frac{4}{5}$

Vậy 3 phân số cần tìm: $\frac{-1}{5}; \frac{1}{15}; \frac{2}{3}$

Bài 24:

Tìm phân số có:

a) Mẫu số bằng 5, lớn hơn $\frac{-5}{7}$ và nhỏ hơn $\frac{-2}{7}$.

b) Tử số bằng 8, lớn hơn $\frac{5}{9}$ và nhỏ hơn $\frac{5}{7}$.

Lời giải

a) Gọi $\frac{x}{5}$ ($x \in \mathbb{Z}$) là phân số cần tìm. Theo đề bài ta có:

$$\frac{-5}{7} < \frac{x}{5} < \frac{-2}{7} \Rightarrow \frac{-25}{35} < \frac{7x}{35} < \frac{-10}{35} \Rightarrow -25 < 7x < -10$$

Mặt khác $7x : 7$ nên $7x \in \{-21; -14\}$.

Với $7x = -21 \Rightarrow x = -3$,

Với $7x = -14 \Rightarrow x = -2$.

Vậy các phân số cần tìm là $\frac{-3}{5}; \frac{-2}{5}$.

b) Gọi $\frac{8}{x}$ ($x \in \mathbb{Z}, x \neq 0$) là phân số cần tìm. Theo đề bài ta có:

$$\frac{5}{9} < \frac{8}{x} < \frac{5}{7} \Rightarrow \frac{40}{72} < \frac{40}{5x} < \frac{40}{56} \Rightarrow 56 < 5x < 72$$

Mặt khác $5x : 5$ nên $5x \in \{60; 65; 70\}$.

Với $5x = 60 \Rightarrow x = 12$

Với $5x = 65 \Rightarrow x = 13$

Với $5x = 70 \Rightarrow x = 14$.

Vậy các phân số cần tìm là $\frac{8}{12}; \frac{8}{13}; \frac{8}{14}$.

Bài 25:

Tìm phân số $\frac{x}{9}$ ($x \in \mathbb{Q}$) sao cho: $\frac{x}{9} < \frac{4}{7} < \frac{x+1}{9}$

Lời giải

Ta có: $\frac{x}{9} < \frac{4}{7} < \frac{x+1}{9} \Rightarrow \frac{7x}{63} < \frac{36}{63} < \frac{7(x+1)}{63}$

$$\Rightarrow 7x < 36 < 7(x+1) \Rightarrow x < \frac{36}{7} < x+1$$

Mà $5 < \frac{36}{7} < 6$. Suy ra $x = 5$.

Vậy phân số cần tìm là: $\frac{5}{9}$

Bài 26:

Cho $a \in \mathbb{Q}, b \in \mathbb{Z}^*, n \in \mathbb{Z}^*$.

a) Nếu $a < b$, hãy so sánh hai số $\frac{a}{b}$ và $\frac{a+n}{b+n}$

b) Nếu $a > b$, hãy so sánh hai số $\frac{a}{b}$ và $\frac{a+n}{b+n}$

Lời giải

a) Ta có: $a < b \Rightarrow an < bn (n \in \mathbb{Z}^*)$

$$\Rightarrow an + ab < bn + ab \Rightarrow a(n+b) < b(n+a)$$

Vì $b \in \mathbb{Z}^*, n \in \mathbb{Z}^* \Rightarrow b > 0; n+b > 0$ nên

$$\Rightarrow \frac{a}{b} < \frac{a+n}{b+n}$$

b) Ta có: $a > b \Rightarrow an > bn (n \in \mathbb{Z}^*)$

$$\Rightarrow an + ab > bn + ab \Rightarrow a(n+b) > b(n+a)$$

Vì $b \in \mathbb{Z}^*, n \in \mathbb{Z}^* \Rightarrow b > 0; n+b > 0$ nên

$$\Rightarrow \frac{a}{b} > \frac{a+n}{b+n}$$

Bài 27:

Cho $x, y \in \mathbb{Z}, y > 0$, hãy so sánh hai số hữu tỉ: $\frac{x}{y}$ và $\frac{x+2018}{y+2018}$

Lời giải

* Nếu $\frac{x}{y} > 1 \Rightarrow \frac{x}{y} > \frac{x+2018}{y+2018}$ (theo kết quả bài 19)

* Nếu $\frac{x}{y} < 1 \Rightarrow \frac{x}{y} < \frac{x+2018}{y+2018}$ (theo kết quả bài 19)

Bài 28:

a) Chứng tỏ rằng nếu x, y dương và $\frac{m}{x} > \frac{n}{y}$ thì $\frac{m}{x} > \frac{m+n}{x+y} > \frac{n}{y}$

b) Áp dụng kết quả câu a. Viết ba số hữu tỉ khác tử số và mẫu số sao cho chúng lớn hơn $\frac{-1}{5}$ và nhỏ hơn $\frac{-1}{6}$.

Lời giải

a) Ta có $\frac{m}{x} > \frac{n}{y}$ và $x > 0, y > 0$
 $\Rightarrow my > nx \Rightarrow my + mx > nx + mx$

$$\Rightarrow \frac{my + mx}{x(x+y)} > \frac{nx + mx}{x(x+y)}$$

$$\Rightarrow \frac{m(x+y)}{x(x+y)} > \frac{x(m+n)}{x(x+y)}$$

$$\Rightarrow \frac{m}{x} > \frac{m+n}{x+y}$$

Ta có $\frac{m}{x} > \frac{n}{y}$ và $x > 0, y > 0$

$$\Rightarrow nx < my \Rightarrow nx + ny < my + ny$$

$$\Rightarrow \frac{nx + ny}{y(x+y)} < \frac{my + ny}{y(x+y)}$$

$$\Rightarrow \frac{n(x+y)}{y(x+y)} < \frac{y(m+n)}{y(x+y)}$$

$$\Rightarrow \frac{n}{y} < \frac{m+n}{x+y}$$

Vậy ta có điều cần chứng minh.

b) Ta có: $\frac{-1}{5} < \frac{-1}{6} \Rightarrow \frac{-1}{5} < \frac{-2}{11} < \frac{-1}{6}$

$$\frac{-1}{5} < \frac{-2}{11} \Rightarrow \frac{-1}{5} < \frac{-3}{16} < \frac{-2}{11}$$

$$\frac{-1}{5} < \frac{-3}{16} \Rightarrow \frac{-1}{5} < \frac{-4}{21} < \frac{-3}{16}$$

$$\frac{-1}{5} < \frac{-4}{21} < \frac{-3}{16} < \frac{-2}{11} < \frac{-1}{6}$$

Vậy

Bài 29:

Cho hai số hữu tỉ $\frac{x}{z}$ và $\frac{y}{z}$ với $x, y, z \in \mathbb{Z}, z > 0$ và $\frac{x}{z} > \frac{y}{z}$. Chứng tỏ rằng nếu $\frac{x}{z} > \frac{x+y}{2z} > \frac{y}{z}$ thì

Lời giải

Theo kết quả bài 21, ta có: $\frac{x}{z} > \frac{y}{z}$ (Với $x, y, z \in \mathbb{Z}, z > 0$)

Suy ra: $\frac{x}{z} > \frac{x+y}{z+z} = \frac{x+y}{2z} > \frac{y}{z}$.

Bài 30:

Cho hai số hữu tỉ $\frac{m}{n}$ và $\frac{p}{q}$ với $n, q > 0$. Chứng tỏ rằng: Nếu $mq < np$ thì $\frac{m}{n} < \frac{p}{q}$.

Lời giải

Ta có: $\frac{m}{n} = \frac{mq}{nq}, \frac{p}{q} = \frac{np}{nq}$. Mặt khác $mq < np$ và $nq > 0$ (do $n > 0, q > 0$) nên $\frac{mq}{nq} < \frac{np}{nq} \Rightarrow \frac{m}{n} < \frac{p}{q}$.

Bài 31:

Tìm $x \in \mathbb{Q}$ để:

a) $\frac{x+3}{x-7}$ là số hữu tỉ dương.   b) $\frac{x-5}{x-10}$ là số hữu tỉ âm.

Lời giải

a) $\frac{x+3}{x-7}$ là số hữu tỉ dương khi:

$$\begin{cases} x+3 > 0 \\ x-7 > 0 \end{cases} \quad \text{hoặc} \quad \begin{cases} x+3 < 0 \\ x-7 < 0 \end{cases}$$

$$\begin{cases} x+3 > 0 \\ x-7 > 0 \end{cases} \Rightarrow \begin{cases} x > -3 \\ x > 7 \end{cases} \Rightarrow x > 7 \quad (1)$$

*

$$* \begin{cases} x+3 < 0 \\ x-7 < 0 \end{cases} \Rightarrow \begin{cases} x < -3 \\ x < 7 \end{cases} \Rightarrow x < -3 \quad (2)$$

Kết hợp (1) và (2), ta được: $x < -3$ hoặc $x > 7$

Vậy khi $x < -3$ hoặc $x > 7$ thì $\frac{x+3}{x-7}$ là số hữu tỉ dương.

a) $\frac{x-5}{x-10}$ là số hữu tỉ âm khi:

$$\begin{cases} x-5 > 0 \\ x-10 < 0 \end{cases} \quad \text{hoặc} \quad \begin{cases} x-5 < 0 \\ x-10 > 0 \end{cases}$$

$$* \begin{cases} x-5 > 0 \\ x-10 < 0 \end{cases} \Rightarrow \begin{cases} x > 5 \\ x < 10 \end{cases} \Rightarrow 5 < x < 10 \quad (1)$$

$$* \begin{cases} x-5 < 0 \\ x-10 < 0 \end{cases} \Rightarrow \begin{cases} x < 5 \\ x > 10 \end{cases} \Rightarrow x \in \emptyset \quad (2)$$

Kết hợp (1) và (2), ta được: $5 < x < 10$

Vậy khi $5 < x < 10$ thì $\frac{x-5}{x-10}$ là số hữu tỉ âm.

BÀI TẬP TỰ LUYỆN DẠNG TOÁN

Bài 1:

So sánh các số hữu tỉ sau.

a) $\frac{-1}{4}$ và $\frac{1}{100}$

b) $\frac{1}{-2}$ và $\frac{-1}{3}$

c) $\frac{-2}{3}$ và $\frac{-3}{-5}$

d) $-2,5$ và $\frac{5}{-2}$

Lời giải

a) $\frac{-1}{4}$ và $\frac{1}{100}$

Vì $\frac{-1}{4} < 0$; $\frac{1}{100} > 0$ nên $\frac{-1}{4} < \frac{1}{100}$

b) $\frac{1}{-2}$ và $\frac{-1}{3}$

Vì $\frac{1}{2} > \frac{1}{3} \Rightarrow \frac{1}{-2} < \frac{-1}{3}$

c) $\frac{-2}{3}$ và $\frac{-3}{-5}$

Ta có: $\frac{-3}{-5} = \frac{3}{5} > \frac{-2}{3}$

Vậy $\frac{-2}{3} < \frac{-3}{-5}$

d) $-2,5$ và $\frac{5}{-2}$

Ta có: $-2,5 = \frac{-5}{2} = \frac{5}{-2}$

Vậy $-2,5 = \frac{5}{-2}$

Bài 2:

So sánh các số hữu tỉ sau:

a) $\frac{2}{9}$ và $\frac{7}{9}$

b) $\frac{-4}{7}$ và $\frac{-4}{3}$;

c) $\frac{3}{5}$ và $\frac{12}{20}$.

Lời giải

a) Ta có $2 < 7$ nên $\frac{2}{9} < \frac{7}{9}$.

b) Ta có $\frac{4}{7} < \frac{4}{3}$ nên $\frac{-4}{7} > \frac{-4}{3}$.

c) Ta có $\frac{12}{20} = \frac{3.4}{5.4} = \frac{3}{5}$

Vậy $\frac{3}{5} = \frac{12}{20}$

Bài 3:

Sắp xếp các số hữu tỉ sau theo thứ tự tăng dần.

$$\frac{-6}{13}; \frac{-2}{13}; \frac{-12}{13}; \frac{-8}{13}; \frac{-17}{13}; \frac{-25}{13}; \frac{-3}{13}$$

Lời giải

$$\frac{-25}{13} < \frac{-17}{13} < \frac{-12}{13} < \frac{-8}{13} < \frac{-6}{13} < \frac{-3}{13} < \frac{-2}{13}$$

Ta có :

Các số được sắp xếp theo thứ tự tăng dần là:

$$\frac{-25}{13}; \frac{-17}{13}; \frac{-12}{13}; \frac{-8}{13}; \frac{-6}{13}; \frac{-3}{13}; \frac{-2}{13}$$

Bài 4:

So sánh các số hữu tỉ sau:

a) $x = \frac{1}{2}$ và $y = \frac{3}{4}$

b) $x = \frac{2}{-5}$ và $y = \frac{-3}{7}$

c) $x = \frac{-3}{5}$ và 0

Lời giải

a) $x = \frac{1}{2} = \frac{2}{4}$ và $y = \frac{3}{4}$. Ta có: $\frac{2}{4} < \frac{3}{4}$ nên $x < y$

b) $x = \frac{2}{-5} = \frac{-2}{5} = \frac{-14}{35}$ và $y = \frac{-3}{7} = \frac{-15}{35}$. Ta có $-14 > -15$ và $35 > 0$ nên $\frac{-14}{35} > \frac{-15}{35}$ hay $x > y$

c) $x < 0$

Bài 5:

So sánh các số hữu tỉ sau:

a) $x = \frac{2017}{2018}$ và $y = \frac{14}{13}$

b) $x = \frac{-45}{81}$ và $y = \frac{777}{-999}$

c) $x = -2\frac{1}{5}$ và $y = \frac{-110}{50}$

d) $x = \frac{17}{20}$ và $y = 0,75$

Lời giải

a) $x = \frac{2017}{2018} < 1 < \frac{14}{13} = y$ nên $x < y$

$$b) \quad x = \frac{-45}{81} = \frac{-5}{9}; \quad y = \frac{777}{-999} = \frac{-777:111}{999:111} = \frac{-7}{9} \quad \text{nên ta có } x > y$$

$$c) \quad x = -2\frac{1}{5} = \frac{-11}{5} = \frac{-110}{50} = y \quad \text{nên } x = y$$

$$d) \quad y = 0,75 = \frac{3}{4} = \frac{15}{20} < \frac{17}{20} \quad \text{nên } x > y$$

Bài 6:

So sánh các phân số sau:

$$a) \quad \frac{1234}{1235} \quad \text{và} \quad \frac{4319}{4320}$$

$$b) \quad \frac{22}{-67} \quad \text{và} \quad \frac{51}{-152}$$

$$c) \quad \frac{-18}{91} \quad \text{và} \quad \frac{-23}{114}$$

Lời giải

$$a) \quad \frac{1234}{1235} \quad \text{và} \quad \frac{4319}{4320}$$

$$\frac{1234}{1235} - 1 = \frac{-1}{1235}; \quad \frac{4319}{4320} - 1 = \frac{-1}{4320}$$

$$1235 < 4320 \Rightarrow \frac{-1}{1235} < \frac{-1}{4320} \Rightarrow \frac{1234}{1235} - 1 < \frac{4319}{4320} - 1$$

Có

$$\text{Vậy } \frac{1234}{1235} < \frac{4319}{4320}$$

$$b) \quad \frac{22}{-67} \quad \text{và} \quad \frac{51}{-152}$$

$$\frac{22}{-67} = \frac{-22}{67} > \frac{-22}{66} = \frac{-1}{3} = \frac{-51}{153} > \frac{-51}{152} = \frac{51}{-152} \quad \text{Vậy } \frac{22}{-67} > \frac{51}{-152}$$

$$c) \quad \frac{-18}{91} \quad \text{và} \quad \frac{-23}{114}$$

$$\frac{-18}{91} > \frac{-18}{90} = \frac{-1}{5} = \frac{-23}{115} > \frac{-23}{114} \quad \text{Vậy } \frac{-18}{91} > \frac{-23}{114}$$

Bài 7:

Sắp xếp các số hữu tỉ sau theo thứ tự từ bé đến lớn: $\frac{14}{8}, -\frac{24}{23}, \frac{-50}{46}, \frac{-4}{30}, \frac{25}{5}, \frac{7}{-235}, -2\frac{45}{46}$.

Lời giải

+ Các số hữu tỉ dương: $\frac{14}{8}, \frac{-4}{-6}, \frac{25}{30}, \frac{7}{5}$. Vì $\frac{-4}{-6} = \frac{4}{6} < \frac{5}{6} = \frac{25}{30} < 1$ và $\frac{14}{8} = \frac{7}{4} > \frac{7}{5}$, nên sắp xếp theo thứ tự từ bé đến lớn ta được:

$$\frac{-4}{-6} < \frac{25}{30} < 1 < \frac{7}{5} < \frac{14}{8}$$

Các số hữu tỉ âm: $-\frac{24}{23}, -\frac{50}{46}, -\frac{234}{-235}, -2\frac{45}{46}$. Vì $-2\frac{45}{46} < -\frac{50}{46} = -\frac{25}{23} < -\frac{24}{23} < -1$ và $\frac{234}{-235} > -1$ nên sắp xếp theo thứ tự từ bé đến lớn ta được:

$$-2\frac{45}{46} < -\frac{50}{46} < -\frac{24}{23} < -1 < -\frac{234}{-235}$$

$$-2\frac{45}{46} < -\frac{50}{46} < -\frac{24}{23} < -\frac{234}{-235} < -\frac{4}{-6} < \frac{25}{30} < \frac{7}{5} < \frac{14}{8}$$

Vậy:

Bài 8:

So sánh các số hữu tỉ sau:

a) $\frac{47}{83}$ và $\frac{65}{73}$

b) $\frac{-33}{37}$ và $\frac{-34}{35}$

c) $\frac{29}{59}$ và $\frac{47}{93}$

Lời giải

a) Ta có: $\frac{47}{83} < \frac{47}{73} < \frac{65}{73}$

Vậy $\frac{47}{83} < \frac{65}{73}$

b) Ta có: $\frac{33}{37} < \frac{34}{37} < \frac{34}{35} \Rightarrow \frac{-33}{37} > \frac{-34}{37} > \frac{-34}{35}$

Vậy $\frac{-33}{37} > \frac{-34}{35}$

c) Ta có: $\frac{29}{59} < \frac{29+1}{59+1} = \frac{30}{60} = \frac{1}{2}$; $\frac{47}{93} > \frac{47}{94} = \frac{1}{2}$

$$\frac{29}{59} < \frac{47}{93}$$

Vậy

Bài 9:

So sánh các số hữu tỉ sau:

a) $\frac{456}{23}$ và $\frac{465}{32}$

b) $-\frac{173}{457}$ và $\frac{-16}{47}$

Lời giải

a) Ta có $\frac{456}{23} > 1$ nên $\frac{456}{23} > \frac{456+9}{23+9} = \frac{465}{32}$

b) Ta có $-\frac{173}{457} < 1$ nên $-\frac{173}{457} < \frac{-173+13}{457+13} = \frac{-160}{470} = \frac{-16}{47}$

Bài 10:

Trong dịp hè, bạn An muốn mua một số vở để chuẩn bị cho năm học mới. Cửa hàng có ² loại vở: ⁶ quyển vở Hồng Hà có giá ⁶⁵ nghìn đồng và ⁹ quyển vở Campus có giá ¹⁰³ nghìn đồng. Hỏi để tiết kiệm tiền bạn An nên mua loại vở nào?

Lời giải

Giá tiền mỗi quyển vở Hồng Hà là: $\frac{65}{6}$ (nghìn đồng).

Giá tiền mỗi quyển vở Campus là: $\frac{103}{9}$ (nghìn đồng).

Quy đồng mẫu số hai phân số ta có: $\frac{65}{6} = \frac{195}{18}$; $\frac{103}{9} = \frac{206}{18}$

Vì $\frac{195}{18} < \frac{206}{18}$ nên $\frac{65}{6} < \frac{103}{9}$.

Vậy để tiết kiệm tiền bạn An nên mua vở Hồng Hà.

Bài 11:

Tìm các phân số:

a) Có mẫu số là ³⁰, lớn hơn $\frac{-2}{5}$ và nhỏ hơn $\frac{-1}{6}$.

b) Có tử số là ⁻¹⁵, lớn hơn $\frac{-5}{6}$ và nhỏ hơn $\frac{-3}{4}$.

Lời giải

$$\text{a) } \frac{-2}{5} = \frac{-12}{30}; \quad \frac{-1}{6} = \frac{-5}{30} \quad \frac{-12}{30} < x < \frac{-5}{30} \Rightarrow x \in \left\{ \frac{-11}{30}; \frac{-10}{30}; \frac{-9}{30}; \frac{-8}{30}; \frac{-7}{30}; \frac{-6}{30} \right\}$$

$$\text{b) } \frac{-5}{6} = \frac{-15}{18}; \quad \frac{-3}{4} = \frac{-15}{20} \quad \frac{-15}{18} < x < \frac{-15}{20} \Rightarrow x = \frac{-15}{19}$$

Dạng 4. Tìm điều kiện để một số hữu tỉ là số âm (dương) hay số nguyên

*) Phương pháp giải:

- Số hữu tỉ âm là những số hữu tỉ **nhỏ hơn 0**.
- Số hữu tỉ dương là những số hữu tỉ **lớn hơn 0**.
- Số 0 không là số hữu tỉ âm cũng không là số hữu tỉ dương

- Số hữu tỉ $\frac{a}{b}$ là số hữu tỉ dương khi a, b cùng dấu.

- Số hữu tỉ $\frac{a}{b}$ là số hữu tỉ âm khi a, b khác dấu.

- Số hữu tỉ $\frac{a}{b}$ bằng 0 khi $a = 0$ và $b \neq 0$.

Chú ý: 0 không là số âm cũng không là số dương.

- Số hữu tỉ $\frac{a}{b}$ là số nguyên khi $a:b$ hay b là ước của a .

Bài 1:

Tìm số nguyên x để các số sau là số hữu tỉ:

$$\text{a) } \frac{x}{7}$$

$$\text{b) } \frac{5}{x}$$

$$\text{c) } \frac{-5}{2x}$$

Lời giải

a) Để $\frac{x}{7}$ là số hữu tỉ thì $x \in \mathbb{Z}$

b) Để $\frac{5}{x}$ là số hữu tỉ thì $x \in \mathbb{Z}$ và $x \neq 0$. Suy ra x là số nguyên khác 0.

c) Để $\frac{-5}{2x}$ là số hữu tỉ thì $2x \in \mathbb{Z}$ và $2x \neq 0$. Suy ra x là số nguyên khác 0.

Bài 2:

Tìm số nguyên x để các số sau là số hữu tỉ:

$$a) \frac{1}{x-1}$$

$$b) \frac{-2}{2x-4}$$

Lời giải

a) Để $\frac{1}{x-1}$ là số hữu tỉ thì $x-1 \in \mathbb{Z}$ và $x-1 \neq 0 \Rightarrow x \in \mathbb{Z}, x \neq 1$.

Vậy khi x là số nguyên khác 1 thì $\frac{1}{x-1}$ là số hữu tỉ

b) Để $\frac{-2}{2x-4}$ là số hữu tỉ thì $2x-4 \in \mathbb{Z}$ và $2x-4 \neq 0 \Rightarrow x \in \mathbb{Z}, x \neq 2$.

Vậy khi x là số nguyên khác 2 thì $\frac{-2}{2x-4}$ là số hữu tỉ.

Bài 3:

Tìm số nguyên x để số hữu tỉ $A = \frac{-101}{x+7}$ là số nguyên.

Lời giải

Để $A \in \mathbb{Z}$ thì $\frac{-101}{x+7} \in \mathbb{Z} \Rightarrow x+7 \in U$ (101)

$$\Rightarrow x+7 \in \{-1; 1; -101; 101\}$$

Ta có bảng sau:

$x+7$	-1	1	-101	101
x	-8	-6	-108	94

Vậy khi $x \in \{-8; -6; -108; 94\}$ thì số hữu tỉ $A = \frac{-101}{x+7}$ là số nguyên.

Bài 4:

Cho số hữu tỉ $x = \frac{20m+11}{-2019}$. Với giá trị nào của m thì:

a) x là số dương

b) x là số âm.

Lời giải

a) Số hữu tỉ $x = \frac{20m+11}{-2019}$ là số dương khi:

$$x = \frac{20m+11}{-2019} > 0 \Rightarrow 20m+11 < 0 \Rightarrow m < \frac{-11}{20}$$

b) Số hữu tỉ $x = \frac{20m+11}{-2019}$ là số âm khi:

$$x = \frac{20m+11}{-2019} < 0 \Rightarrow 20m+11 > 0 \Rightarrow m > \frac{-11}{20}$$

Bài 5:

Cho số hữu tỉ: $x = \frac{a-5}{2}$. Với giá trị nào của a thì:

a) x là số dương

b) x là số âm

c) x không là số dương và cũng không là số âm.

Lời giải

a) x là số dương khi: $\frac{a-5}{2} > 0 \Rightarrow a-5 > 0 \Rightarrow a > 5$

b) x là số âm khi: $\frac{a-5}{2} < 0 \Rightarrow a-5 < 0 \Rightarrow a < 5$

c) x không là số dương và cũng không là số âm khi: $\frac{a-5}{2} = 0 \Rightarrow a-5 = 0 \Rightarrow a = 5$

Bài 6:

Cho $x = \frac{12}{b-5} (b \in \mathbb{Q})$. Với giá trị nào của b thì:

a) x là số hữu tỉ

b) $x = -1$

Lời giải

a) Để $x = \frac{12}{b-5} (b \in \mathbb{Q})$ là số hữu tỉ thì $b-5 \neq 0 \Rightarrow b \neq 5$

b) Ta có: $x = -1 \Rightarrow \frac{12}{b-5} = -1 \Rightarrow 12 = -(b-5) \Rightarrow b = -7$

Bài 7:

Cho số hữu tỉ $x = \frac{a-2}{5} (a \in \mathbb{Q})$. Với giá trị nào của a thì x là số nguyên?

Lời giải

Số hữu tỉ $x = \frac{a-2}{5} (a \in \mathbb{Z})$ là số nguyên khi: $a - 2 \in 5\mathbb{M} \Rightarrow a - 2 = 5k (k \in \mathbb{Z}) \Rightarrow a = 5k + 2$

Bài 8:

Cho số hữu tỉ $x = \frac{a-5}{a} (a \neq 0)$. Với giá trị nguyên nào của a thì x là số nguyên?

Lời giải

Ta có: $x = \frac{a-5}{a} = 1 - \frac{5}{a} (a \neq 0)$

Suy ra $x \in \mathbb{Z}$ khi $\frac{5}{a} \in \mathbb{Z} \Rightarrow a \in U(5)$

Vậy $a \in \{-5; -1; 1; 5\}$

Bài 9:

Tìm tất cả các số nguyên x để số hữu tỉ $A = \frac{x+1}{x-2} (x \neq 2)$ có giá trị là số nguyên.

Lời giải

Ta có: $A = \frac{x+1}{x-2} = 1 + \frac{3}{x-2} (x \neq 2)$

Do $x \in \mathbb{Z}$, để A là số nguyên thì $\frac{3}{x-2}$ phải là số nguyên

Hay $(x-2) \in U(3)$

$\Rightarrow x - 2 \in \{-3; -1; 1; 3\}$

Ta có bảng sau:

$x - 2$	-3	-1	1	3
x	-1	1	3	5

Vậy khi $x \in \{-1; 1; 3; 5\}$ thì số hữu tỉ $A = \frac{x+1}{x-2} (x \neq 2)$ có giá trị là số nguyên.

Bài 10:

Tìm tất cả các số nguyên x để số hữu tỉ $B = \frac{2x-1}{x+5} (x \neq -5)$ có giá trị là số nguyên.

Lời giải

Ta có: $B = \frac{2x-1}{x+5} = 2 - \frac{11}{x+5}$ (với $x \neq -5$)

$$B \in \mathbb{Z} \Leftrightarrow \frac{11}{x+5} \in \mathbb{Z} \Rightarrow x+5 \in$$

Suy ra: $U(11)$

$$\Rightarrow x+5 \in \{-11; -1; 1; 11\}$$

Ta có bảng sau:

$x+5$	-11	-1	1	11
x	-16	-6	-4	6

Vậy khi $x \in \{-16; -6; -4; 6\}$ thì số hữu tỉ $B = \frac{2x-1}{x+5}$ ($x \neq -5$) có giá trị là số nguyên.

Bài 11:

Tìm số nguyên x để số hữu tỉ $D = \frac{x-3}{2x}$ là số nguyên

Lời giải

Ta có: $D \in \mathbb{Z}$ thì $2D \in \mathbb{Z}$.

$$2D = \frac{2x-6}{2x} = 1 - \frac{3}{x}$$

Để $D \in \mathbb{Z}$ thì $2D \in \mathbb{Z}$ và $2D$ là số chẵn.

Suy ra $\frac{3}{x} \in \mathbb{Z}$ và $\frac{3}{x}$ là số lẻ (1)

$$\Rightarrow x \in U(3) \Rightarrow x \in \{-1; 1; -3; 3\} \quad (2)$$

Từ (1) và (2) ta có $x \in \{-1; 1; -3; 3\}$ thỏa mãn điều kiện đề bài

Vậy khi $x \in \{-1; 1; -3; 3\}$ thì số hữu tỉ $D = \frac{x-3}{2x}$ là số nguyên.

Bài 12:

Cho số x thỏa mãn $x^2 = 2$. Hỏi số x có là số hữu tỉ không?

Lời giải

Giả sử $x = \frac{a}{b}$; $(a,b) = 1; a \in \mathbb{Z}, b \in \mathbb{Z}, b \neq 0$

$$x^2 = 2 \Rightarrow \frac{a^2}{b^2} = 2 \Rightarrow a^2 = 2b^2$$

Ta có:

$$a^2 \in \mathbb{M} \Rightarrow a \in \mathbb{M} \Rightarrow a = 2m (m \in \mathbb{Z})$$

Suy ra:

$$\text{Khi đó: } 4m^2 = 2b^2 \Rightarrow 2m^2 = b^2 \Rightarrow b^2 \in \mathbb{M} \Rightarrow b \in \mathbb{M}$$

Mà $a \in \mathbb{M}$ và $b \in \mathbb{M}$ mâu thuẫn với giả sử $(a,b) = 1$

Vậy x không thể là số hữu tỉ.

Bài 13:

Cho số hữu tỉ $x = \frac{2a-1}{2}$. Với giá trị nào của a thì:

- a) x là số hữu tỉ dương?
- b) x là số hữu tỉ âm?
- c) x không là số hữu tỉ dương cũng không là số hữu tỉ âm?
- d) x là số nguyên?

Lời giải

a) Để x là số dương thì $\frac{2a-1}{2} > 0$

Mà $2 > 0$ nên $2a-1 > 0 \Rightarrow a > \frac{1}{2}$

Vậy $a > \frac{1}{2}$ thì x là số hữu tỉ dương.

b) Để x là số âm thì $\frac{2a-1}{2} < 0$

Mà $2 > 0$ nên $2a-1 < 0 \Rightarrow a < \frac{1}{2}$

Vậy $a < \frac{1}{2}$ thì x là số hữu tỉ âm.

c) Để x không là số dương cũng không là số âm thì $\frac{2a-1}{2} = 0$

Mà $2 \neq 0$ nên $2a-1 = 0 \Rightarrow a = \frac{1}{2}$

Vậy $a = \frac{1}{2}$ thì x không là số hữu tỉ dương, cũng không là số hữu tỉ âm.

d) Để x là số nguyên thì $(2a - 1):2$. Suy ra:

$$2a - 1 = 2k, k \in \mathbb{Z}$$

$$\Leftrightarrow 2a = 2k + 1 \Leftrightarrow a = k + \frac{1}{2}, k \in \mathbb{Z}$$

Vậy $a = k + \frac{1}{2}, k \in \mathbb{Z}$ thì x là số nguyên.

Bài 14:

Cho số hữu tỉ $x = \frac{a}{a^2 + 1}$. Với giá trị nào của a thì

a) x là số hữu tỉ âm?

b) x không là số hữu tỉ âm, x cũng không là số hữu tỉ dương?

Lời giải

Ta có $a^2 \geq 0, \forall a$ nên $a^2 + 1 \geq 1 > 0$ hay $a^2 + 1 > 0 \forall a$. Do đó:

a) x là số hữu tỉ nếu $\frac{a}{a^2 + 1} < 0$, suy ra $a < 0$

b) x không là số hữu tỉ âm, x cũng không là số hữu tỉ dương nếu $\frac{a}{a^2 + 1} = 0$, suy ra $a = 0$.

Bài 15:

Cho số hữu tỉ $x = \frac{7}{a+1}$. Xác định số nguyên a để x là số nguyên dương.

Lời giải

Để $x \in \mathbb{Z}$ thì $7:(a+1)$ hay $(a+1) \in \{7\} = \{-7; -1; 1; 7\}$. Ta có bảng sau:

$a+1$	-7	-1	1	7
a	-8	-2	0	6

Mà x là số nguyên dương nên $\frac{7}{a+1} > 0$

Mà $7 > 0$ nên $a+1 > 0 \Rightarrow a > -1 \Rightarrow a \in \{0; 6\}$

Với $a = 0$ ta có $x = \frac{7}{0+1} = 7$

Với $a = 6$ ta có $x = \frac{7}{6+1} = 1$

Vậy $a \in \{0; 6\}$ thì x là số nguyên dương.

Bài 16:

Cho số hữu tỉ $x = \frac{3a+7}{-5}$. Với giá trị nào của a thì

- x là số hữu tỉ dương?
- x là số hữu tỉ âm?
- x không là số hữu tỉ dương và cũng không là số hữu tỉ âm?

Lời giải

a) Để x là số hữu tỉ dương thì $\frac{3a+7}{-5} > 0$. Mà $-5 < 0$ nên $3a+7 < 0$ suy ra $a < \frac{-7}{3}$

b) Để x là số hữu tỉ âm thì $\frac{3a+7}{-5} < 0$. Mà $-5 < 0$ nên $3a+7 > 0$ suy ra $a > \frac{-7}{3}$.

c) Để x không là số hữu tỉ dương cũng không là số hữu tỉ âm thì $\frac{3a+7}{-5} = 0$. Mà $-5 \neq 0$ nên $3a+7 = 0$ suy ra $a = \frac{-7}{3}$.

Bài 17:

Cho số hữu tỉ $x = \frac{3n-1}{4}$. Với giá trị nào của a thì

- x là số hữu tỉ dương?
- x là số hữu tỉ âm?
- x không là số hữu tỉ dương cũng không là số hữu tỉ âm?

Lời giải

a) Để x là số hữu tỉ dương thì $\frac{3n-1}{4} > 0 \Rightarrow 3n-1 > 0$ (do $4 > 0$) $\Rightarrow 3n > 1 \Rightarrow n > \frac{1}{3}$.

b) Để x là số hữu tỉ âm thì $\frac{3n-1}{4} < 0 \Rightarrow 3n-1 < 0 \Rightarrow 3n < 1 \Rightarrow n < \frac{1}{3}$.

c) Để x không là số hữu tỉ dương cũng không là số hữu tỉ âm thì $\frac{3n-1}{4} = 0 \Rightarrow 3n-1 = 0 \Rightarrow 3n = 1 \Rightarrow n = \frac{1}{3}$

Bài 18:

Cho số hữu tỉ $x = \frac{7}{n-1}$. Tìm số nguyên n để x nhận giá trị là số nguyên.

Lời giải

Để $x = \frac{7}{n-1} \in \mathbb{Z}$ thì $n-1 \in \{7\} = \{\pm 1; \pm 7\}$

Ta lập bảng:

$n - 1$	- 7	- 1	1	7
n	- 6	0	2	8

Vậy $n \in \{-6; 0; 2; 8\}$ thì x nhận giá trị nguyên.

BÀI TẬP TỰ LUYỆN DẠNG TOÁN

Bài 1:

Tìm số nguyên a, b sao cho:

$$\text{a) } \frac{-3}{8} < \frac{a}{10} < \frac{-3}{5}$$

$$\text{b) } \frac{-8}{19} < \frac{12}{b} < \frac{-2}{5}$$

Lời giải

$$\text{a) Ta có: } \frac{-3}{8} > \frac{a}{10} > \frac{-3}{5} \Rightarrow \frac{-15}{40} > \frac{4a}{40} > \frac{-24}{40}$$

$$\Rightarrow -15 > 4a > -24 \Rightarrow -\frac{15}{4} > a > -6$$

Mà $a \in \mathbb{Z}$, suy ra: $a \in \{-4; -5\}$

$$\text{b) Ta có: } \frac{-8}{19} < \frac{12}{b} < \frac{-2}{5} \Rightarrow \frac{2}{5} < \frac{12}{-b} < \frac{8}{19} \Rightarrow \frac{24}{60} < \frac{24}{-2b} < \frac{24}{57}$$

$$\Rightarrow 57 < -2b < 60 \Rightarrow -30 < b < -\frac{57}{2}$$

Mà $b \in \mathbb{Z}$, suy ra $b \in \{-29\}$

Bài 2:

Tìm $x \in \mathbb{Q}$ để:

$$\text{a) } \frac{x-5}{x-10} \text{ là số hữu tỉ dương}$$

$$\text{b) } \frac{x-5}{x+7} \text{ là số hữu tỉ âm.}$$

Lời giải

$$\text{a) } \frac{x-5}{x-10} \text{ là số hữu tỉ dương khi:}$$

$$\begin{cases} x-5 > 0 \\ x-10 > 0 \end{cases} \quad \text{hoặc} \quad \begin{cases} x-5 < 0 \\ x-10 < 0 \end{cases}$$

$$* \begin{cases} x - 5 > 0 \\ x - 10 > 0 \end{cases} \Rightarrow \begin{cases} x > 5 \\ x > 10 \end{cases} \Rightarrow x > 10(1)$$

$$* \begin{cases} x - 5 < 0 \\ x - 10 < 0 \end{cases} \Rightarrow \begin{cases} x < 5 \\ x < 10 \end{cases} \Rightarrow x < 5(2)$$

Kết hợp (1) và (2), ta được: $x < 5$ hoặc $x > 10$

Vậy khi $x < 5$ hoặc $x > 10$ thì $\frac{x-5}{x-10}$ là số hữu tỉ dương.

b) $\frac{x-5}{x+7}$ là số hữu tỉ âm khi:

$$\begin{cases} x - 5 > 0 \\ x + 7 < 0 \end{cases} \quad \text{hoặc} \quad \begin{cases} x - 5 < 0 \\ x + 7 > 0 \end{cases}$$

$$* \begin{cases} x - 5 > 0 \\ x + 7 < 0 \end{cases} \Rightarrow \begin{cases} x > 5 \\ x < -7 \end{cases} \Rightarrow x \in \emptyset(1)$$

$$* \begin{cases} x - 5 < 0 \\ x + 7 > 0 \end{cases} \Rightarrow \begin{cases} x < 5 \\ x > -7 \end{cases} \Rightarrow -7 < x < 5(2)$$

Kết hợp (1) và (2), ta được: $-7 < x < 5$

Vậy khi $-7 < x < 5$ thì $\frac{x-5}{x+7}$ là số hữu tỉ âm.